

V jezikoslovnih zadevah.

Mnogo različniga in nasprotniga se je že bralo in pisalo zastran sklepa matice-ilirske v Zagrebu od 7. maja t. l., ki se še le sedaj v „Südslawische Zeitung“ natanjko zvé iz osnove dopisov, ki jih je matica namenila literarnim društvam slovanskih dežel. Iz tega se zvé, da namen nasvetovaniga zbora ni stvaritev noviga občnoslovanskiga književniga jezika, ampak le posvetovanje: kako naj bi se različni slovanski jeziki med sabo — eden družimu — bolj bližali. Osnova teh dopisov na mnoge društva se takole glasi:

„Slavno društvo! Težko kdo bo dvomil, da pri vsakim narodu je edinost književniga jezika pglavitni pogoj literarniga napredka, in da bi ne bilo ne francosko, ne laško in ne nemško slovstvo (literatura) tiste visoke stopnje, na kateri jih sedaj najdemo, doseglo, ako bi bil vsaki oddelk francoskiga, laškiga ali nemškiga naroda svoje knjige (bukve) v svojim posebnim narečju pisal, kakor se to pri nas Slovanih godí. Akoravno nam Slovanam, ki smo po nemili osodi že od nekđaj ločeni, ni dano, da bi edini književni jezik imeli, je vunder naša dolžnost, da si po izgledu starih Grekov saj prizadevamo, da se naši književni jeziki ne še bolj kakor do sedaj razločijo, ampak se, kar koli je moč, približajo. Na to imamo zlasti sedaj paziti, ko se vsi slovanski narodi za omiko svojiga jezika poganjajo. Kako naj bi v tem ravnali, nam je ces. avstrijski minister g. dr. Bach pokazal, ki je pred 2 létama zbor slovanskih jezikoslovcov v Beč (Dunaj) poklical, da naj bi enolično in vredjeno slovansko pravoslovsko terminologijo posvetovali in izdelali. Dolžnost vsih Slovanov je, da to početo lepo delo posledovajo in razširijo na celi obsežek jezika, kar je ondi le na pravoslovje omejeno bilo. Vposled tega je literarni oddelk matice ilirske v zboru 7. maja sklenil, vse slovanske literarne društva povabiti, da naj bi vsako njih 2 ali 3 vredne može izmed sebe izvolilo, ki naj bi se v kakošnim slovanskim mestu, po naših mislih v Varšavi ali Belgradu snidili in posvetovali: kako naj bi se različne narečja eno družimu približale, in kako naj bi se v duhu prave slovanske vzajemnosti vodila določile, po katerih naj bi se v omiki slovanskih narečij napredovati imelo, da bi v prihodnje še bolj ne razpadle. — V prepričanju, da Vam je slovanska vzajemnost pri sercu, Vas bratovsko pozvemo pristopiti našimu nasvetu in dva Svojih jezikoslovcov v ta namen izvoliti in zraven tega tudi mesto literarniga zbora nasvetovati, ki se Vam nar pripravniši zdi. Ko Vam to čisto jezikoslovno zadevo v prid vzajemne slovanske literature priporočimo, Vas bratovsko pozdravimo. V Zagrebu mesca junija 1851.“

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celja. Deževno vreme pri nas je nehale. Polja veselo zelenijo, žita lepo stojé, drevje obilno sadja obeta; nad vsim tem sije sonca zlatojasno obličje, prostira se neba mila modrina! Ako nas Bog nesreče obvarje, bomo dobro letino dobili. — Pa kaj govorim od zlatojasniga neba? V četrtek, 5. t. m. popoldne so se tãmni gromski oblaki na obnebu nakopičili. Votlo gromí. Treši! Blizo Celja, u vasi Kásese, je vžgalo hišo, navstal je silen ogenj, ki je še štiri druge hiše z kozolci in drugimi poslopji vred v pol uri pokončal! Se vé da nobeden teh pogorelih gospodarjev ni bil zavarovan (asekuriran) — dobrote zavarvanja proti nevarnosti ognja se večina tukajšnih kmetov ne da prepričati!! — torej je zdaj nesreča velika, stokanje veliko, pa revšina še večja. — Kakor so „Novice“ poslednjikrat že povedale, so se pričele pri nas porotne sodije 2. t. m., pri katerih prvi je bil Anton Dobreje ne

kriv spoznan in koj izpušen. 3. dan t. m. je pred poroto prišel 35 let star čevljar, Anton Hrasnik, iz Ruske fare, zatožen zločinstva zažiga. Spoznan je bil kriv, in obsojen na 7 let v teško ječo. — Tretja obravnava je bila kratka. Stala je pred poroto mlado deklè, zatožena, da je pred létam pri sodii po krivim pričalo. Zagovornik gosp. Hochberg je nje nedolžnost prav krepko zagovarjal. Porotniki so jo nedolžno spoznali. Precej je bila izpušena. J. Š.

Iz Celja Xp. *) S serčnim veseljem slišimo, da pride, ako je ne bo kaj posebniga zadrževalo, družba mnogohvaljenih slovenskih pevcov iz Gradca na dan sv. rešnjiga telesa k nam v Celje, nas ta dan popoldne v tukajšnim gledišu s petjem domačih pesem razveselit. Dobro došlo!

Od Savine. U „Novicah smo pred kratkim brali, da od 1. maja t. l. slovenske županije vse vradne razglase od Celjskiga kantonskiga pglavarstva v domačim slovenskim jeziku dobivajo. To je res. Pa komu gré hvala, da se u tej reči vunder enkrat enakopravnost spozná in spolnuje? Visoko častitimu gospodu predsedniku Marburškiga okrožniga vladarstva. Pritožili so se namreč slovenski župani že mnogokrat, da dobivajo od Celjskiga kantonskiga pglavarstva razglase in oznanila le v nemškem jeziku, kteriga ne razumejo, torej ukazaniga tudi spolniti ne morejo. Gosp. okrožni pglavar je tedaj resno zapovedal, da vsi proglasi, vse oznanila, ki so Slovencam vediti potrebne, ter se njim pošiljajo, morajo tudi v slovenskim jeziku pisane biti. Hvala in blagor pravicoljubnimu gosp. predsedniku! * *

Iz Kopra v Istrii 11. rošnika. Ker se od več strani žalostni glasovi od nespoštovanja slovenščine slišijo, prosim, pripustite tudi meni iz tukajšniga Laškiga (?!) proti pravičnimu Bogu za usmiljenje zdihniti. Ni dolgo tega, kar sim bil v tukajšni veliki gostivnici, h Radeckimu, po iménu; kar vidim nekiga muštačastiga pisarja, ki pismo iz varžeta potegne, in ga z velikim zasmehovanjem svoji okolici bere. Bilo je pismo slovenskiga župana Z. iz Čern.... ki ga je na tukajšno okrožje v laškim jeziku pisal, v kterim res, ne ene besede prav zapisane ni bilo. Na to moj prijatelj pravi: „ko bi letá župan namest po laško v svojim slovenskim jeziku pisal, bi gotovo toliko smešniga v pismu napravil ne bil.“ Na to mu muštacar zastavi: „nič ni res, ker slovensko še učeni Slovenci pisati ne znajo, in Slovenci še zmeraj v tami tapajo, in se teško kadaj zbudili bodo.“ Mene so te besede do serca grizle — vunder sim molčal, ker sim védil, da s tem bradačem se z lepo nič opraviti ne da. Oznaniti pa sim se vunder namenil to prigodbo, ktera nam zopet kaže, da namest hvale le zasmehovanje take čaka, ki v ptujim jeziku pisarijo, kteriga ne razumejo. Žalostno je, da nekteri Slavenci hočejo po sili biti drugih narodov solabarde! — Treba bi bilo, da bi se tukajšni župani zbudili in pokazali, da v slovenskim jeziku vunder veliko veliko bolje, kakor v laškim pišejo. Prosite župani! svoje duhovne, ki so vsi goreči Slovenci, da vam vaše pogreške popravijo, kakor neutrudljivi farman iz Otoškiga dvora z velikim veseljem že davnej dela.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Notranjiga. Na svojim popotvanju nabrane drobtinice sim se namenil Novicam naznaniti. Kako mnogotere reči so novi časi spremenili! Tù in tam so bili

*) Drugi poslani sostavek smo za današnje Novice prepoznali; pride drugo pot. Vred.

do zdaj malo znani kraji, ker potnika ni lahko kaka cesta memo peljala; železnica, ktera se po vse drugih vodilih dela, kakor nekdanje vožnje ceste, jih bo zdaj razglasila; in drugi, dozdej večkrat imenovani kraji, pojdejo zdaj v pozabljenje. Med takimi kraji, ktere bo še le novi čas v ime prinesel, je Borovnica, unstran Verhnike, v kotu na koncu dolziga Ljubljanskiga mahú. Ondi se za železnico pripravlja most, ki ga do zdaj enačiga nobena železnica še ne kaže, čež 200 sežnjev bo dolg, in 19 ali celò po zadnji besedi 21 sežnjev bo visok. Veliko dela daje pripravljanje za podlogo, ker je v večidel mehki svet kolov obilno zabiti in po verhu rož djati potreba, preden se bo kamnje pokladati začelo. Zidanje bo prav za prav dva mosta obseglo, eniga verh družiga; kamnje se zato že na več krajih seka, pa v vse drugačni velikosti kakor za druge zidanja. Ko bo ta most izdelan, bo Borovnica tako zaperta, kakor de bi bila od sveta odločena; pa od zgor doli jo bodo potniki kakor ptica memo leté gledali. Malo naprej od tega veliciga mosta se pripravlja še za družiga, kteri ne bo veliko nižji od uniga, vonder precej kraji. Delavcov je do zdaj na vsi cesti od Žalostne gore do Verhnike kakih 3000; še jih bo pa moglo biti, ako se bo delo kmalo dokončati hotlo. — Ko tamkej država svoje moči v takih delih skazuje, se ne dalječ preč ena soseska serčno ponaša s zidanjem nove cerkve, namreč Verhnika. Lep zid, kakor vlit ali izrezan v zali bizantinski šegi je že skorej na obéh stranéh do verha, in konec rožnika ali začetik serpana bo že streho verh krasniga poslopja viditi zamogel. Veliko si prizadenejo pri tem zidani razun g. dehanta A. Pečarja verli Verhniški možje, gospodje: Obreza, Javornik, Lenarčič, pa sploh tudi cela soseska. Le čudno se mi je zdelo, de pri takim delu sim bil pa še v več krajih drugje prašan: ali na Verhniki kaj delajo? Kaka prazna marnja je dostokrat v hipu po deželi raznešena; ko je pa kaj vredniga, in še celò delo, ki ga toliko potnikov iz ceste viditi mora, takrat so pa jeziki molčeči in peresa v kotih. — Druga reč pa, ki tudi k novim časam gré, ki pa je drugačne podobe in me je na potovanji tudi nekako ganila, je oprostenje kmetijskih zemljiš. Čudne razločke je za to stran v mislih zadetiga ljudstva najti. V enih krajih se še vedno govorjenje sliši: Vse je preč, nič odplačila! Drugje se pa najdejo zopet možje, kteri pravico spoznajo; in de jih ni malo tacih, pokaže obilno naznanilo plačil obljubljenih. V enim kraji vonder sim pa še posebno spoštovanje in ljubezin do poprejšne grajšine našel, namreč v Teržiču, kjer skorej misli nisim zasledil, de je podložnost do grajšine nehala. Ondi je pred kratkim došel baron Dietrih, posestnik ondašne grajšine; s slovesnim nagovorom in z razsvetljenjem terga celiga so ga sprejeli. (De je bil pesniški nagovor nemški, menim de se nihče ne bo čudil, proti nemškemu gospodu; naj bi jim predmarcov čas ne bil vzal slavniga Radeckiga, bi bili znali pa tudi slovenski nagovor imeti). Čudil sim se, de še tako spoznajo zavezo s svojim poprejšnim gospodam; pa skorej pokregan sim bil z besedo: de je baron Dietrih velik dobrotnik terga in cerkve. Podlipski.

Iz Ljubljane. Slavnoznani gosp. Ivan Kukuljevič Sakcinski, predsednik družtva za jugoslavensko povestnico in starine v Zagrebu, se je na svojim arheologiškim potovanju v Benetke zadržal skoraj celi teden v Ljubljani, kjer je od jutra do večera neutrudljivo sledil po bolj slovečih imenih in delih domačih umetnikov, zlasti malarjev in podobarjev nekdanjih starih in sedanjih časov. Vse Ljubljanske cerkve je pridno obhodil in si v njih najdene imenitniši dela slovanskih umetnikov zapisal; z našim izverstnim malarjem g. Langusam se je sosebno sprijaznil, kteri-

ga dela so mu močno dopadle; zapisal si je znameniti življenjopis g. Langusa in mnogih družih domačih umetnikov, od kterih mu je g. Langus povedati vedil. Obiskal je tudi dobro znaniga podoborja Tomca v Št. Vidu, nad kteriga bistro glavo v umenitnjiskih rečéh in bogato zaklado imenitnih in dragih podobarskih delov se ni dosti precuditi mogel. Izdelki g. Blaznikove kamnotiskarnice so mu močno dopali. V muzeumu, bukvarnici licealski, pri družbi zgodovinski Krajski je za zgodovino jugoslavensko mnogo znamenitiga najdel; na posebno imenitne stare rokopise pa je zadel v bukvarnici duhovšnice Ljubljanske. Kar je nabral, bo rešil pozabljivosti, in bo dal v bukvah „Arkiv za povestnicu jugoslavensku“ na dan; pervikrat bomo ondi brali življenjopise in pregled umetnih del tudi naših domačih umetnikov, nekdanjih in sedanjih. Slava in hvala mu! Sicer je bil vesel, toliko bogatih zakladov za mnogoverstne vednosti v Ljubljani najti, od ktere je rekel, da mu bo vedno v dragim spominu ostala. — Domorodcam zamoremo veselo novico naznaniti, da je na prošnjo slovenskiga družtva naš za poducenje ljudstva na vse strani neutrudljivi gosp. fajmošter P. Hincinger izdelal v slovenskim jeziku obras cele zemlje v dveh polkroglah, kterimu je pridjana sostava planetov, ték zemlje krog sonca in ték lune krog zemlje; že se znajde ta za ljudske šole in omiko ljudstva sploh silno potrebni in v slovenskim jeziku prvi „zemljo vid“ v kamnotiskarnici g. Blaznika, iz ktere se zamore lepo delo pričakovati. — Veselilo nas je slišati, da pride slavnoznani slovenski pisatelj g. Luka Jeran v Ljubljano k Št. Petru za kaplana. — O pondeljik proti večeru sta prišla presvitla cesarica Maria Ana in svitli nadvojvoda Janez po železnici v Ljubljano, kjer sta bila slovesno sprejeta; gosp. nadvojvoda Janez jo je še tisti večer v Terst odrinil, cesarica pa je prenočila pri Maliču in se je včeraj na pot v Terst podala.

Iz Mengša. Kmetijska podružnica Kamniška bo imela 24. dan t. m. ob devetih dopoldne svoj zbor v kancelii Kamniškiga kantonskiga poglavarja, ki je prijazno izbo zboru za ta dan pripustil. Nadjati se je, de se bojo zbrali vsi udje te podružnice v posvetovanje marsikterih potrebnih reči. — 29. maja je nam naš zdravnik kirurg. Andrej Peklenk za jetiko umerl. (Kakor se sliši, manjka že sedaj 6 zdravnikov (kirurgov) po deželi. Kaj bo! Kaj bo!)

Iz Iga *) se slišijo žalostne reči silniga pogoriša. V vsim skupej je 36 hiš in 86 drugih poslopij pogorelo, in čeravno je 16 gospodarjev zavarovanih bilo večidel za kaj maliga, jih je vunder veliko na beraški palici. „Novice“, ki pridejo delječ po deželah, poterkajo na vrata usmiljenih bratov, ter jih prosijo: „pomagajte revežem!“ Rade bojo tudi „Novice Izanskim pogorelcem namenjene milošine prejele in jih jim odrajtale. „Dvakrat pa pomaga, ki hitro pomaga.“

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajski časniki pripovedujejo, da prvo opravilo državigniga svéta bo sedaj posvetovanje zastran poklicu deželnih zborov, in ker je ministerstvo v tem edinih misel, pravijo, bi utegnili začetek deželnih zborov mesca oktobra biti. Bog daj! — Presvitli cesar misli o kratkim Galicijo obiskati, o jeseni pa v Verono

*) Ravno, ko »Novice« v natis grejo, prejmemo iz Iga natanjčni popis grôzne nesreče, ki je na 26,958 gold. cenjena, s pristavkam, da le tisti so pravi vsmiljenja vredni pogorelci, ki pridejo s pisano pričbo s farnim pečatom milodarov prosit, ne pa drugi beračuni, ki se lažnivo pogorelce imenujejo in po deželi klatijo. — Drugo pot bomo natisnili obširniji popis. Vred. iti